

4.5 Az ISDN rendszer szerkezetének általános képe az ISDN behatolási, kifejlődési szakaszában

A 9. ábra mutatja az ISDN rendszer felépítésének átalakulását a kapu funkcióban, a behatolás szakaszában.

A rendszer három részből áll: használói feltételek, felhasználói rendszer, kapulehetőség a hálózathoz, azaz interfész.

A hálózati feltételeknél bal oldalt láthatók a különböző hálózati terminálok (NT), termináladapterek (TA), terminálberendezések (TE) a felhasználói hálózati interfésszel a CCITT Vörös könyv szerint.

A felhasználói feltételek tartalmazzák a feltételen belüli kommunikációs: multimédia multiplexer (MMM), vonalcsere (PBX), helyi hálózati (LAN) rendszereket szűk értelmezésben, majd az MMM-et a multiplex nagy sebességű bérelt vonalak gazdaságos kihasználására. Mindezek össze vannak kapcsolva különböző végállomásokkal (telefon, adatterminál, telefax, ISDN terminál, computer stb.), mindazzal, amit a felhasználói közvetlenül használhat.

A felhasználói feltételek kapcsolatban állnak az interfészberendezésekkel, beleértve a kapcsolóberendezéseket és váltókapcsolókat, valamint az ellenőrző rendszereket (CATS) a felhasználói rendszeren belül.

A felhasználói rendszer különböző, alaphozzáférésű, elsődleges és másodlagos hozzáférésű rendszereket tartalmazhat a Vörös könyv meghatározása szerint. Távkapcsolású (RSW) és digitális előfizetői postavonalat (DSC) vezetnek be a gazdaságos nagy távolságú hozzáférés érdekében.

Az interfészszolgáltatás két részre osztható: hívókapcsolású, ha ISDN-kapcsolt rendszer; bérelt vonali szolgáltatás, ha előfizetői terminálás (SLT) és keresztkapcsolású, ellenőrző rendszer. Az előfizetői terminálás kapcsolódhat az ISDN kapcsolási rendszeréhez. Az előfizetői terminálok kapcsolhatók a létező nyilvános hálózatokhoz.

Az információs társadalomnak infrastruktúráként szükséges az információs hálózat szerkezete, elhelyezkedve a modern kommunikációs környezetben, a számítógépes kommunikációs technológia és szolgáltatás trendjével együtt. E szerkezet jellege és jövője jelentős az információkezelés alapvető funkciójának, az emberi kapcsolatoknak, a médiák változatosságának, az információs forgalomnak és a többretegű szerkezetnek a szempontjából.

Az ISDN-koncepció nem csak párhuzamos a számítógépes kommunikáció irányvonalával, hanem a fő helyet foglalja el a modern kommunikációs környezetben az információs hálózat szerkezetében. Figyelembe véve az ISDN 1. változatát, bizonyítható, hogy fokozatosan elmozdulnak a részlegesen integrált és többségében elkülönülten létező telekommunikációs hálózati struktúrák, központjukban a jelenleg telefonkommunikációs forgalommal, és ebből tervezhető az ISDN fejlesztése.

A NEC ennek megfelelően a fejlesztést a hálózat működtetőire, a berendezések és részcsoportok gyártóira koncentráltta. Arra is törekedett, hogy az ISDN koncepcióját mind nálunk, mind az információfelhasználóknál elfogadtassa. Az ISDN elterjedésének társadalmi szempontjaira is felhívja a figyelmet több kiadványban. Az ISDN fejlesztésével kapcsolatban utalt a berendezések INS-koncepciójának fejlődésére, amely az NTT-hálózatban valósul meg, s azonos az ISDN koncepciójával.

/SHIMASAKI, N. — KITAMURA, A. — ISHIZAKI, Y. — USUKURA, T.: An overview of ISDN — toward "modern communications". = NEC Research & Development, Special Issue on ISDN, 1987. p. 3 — 18./

(Bauer József)

A DOBIS/LIBIS rendszer nyilvánosan hozzáférhető online katalógusa

A RENDSZER KIFEJLESZTÉSE ÉS TERVEZÉSE

A DOBIS/LIBIS rendszer nyilvánosan hozzáférhető katalógus (*Online Public Access Catalogue* = OPAC) moduljának bemutatása előtt hasznos lesz némi háttérinformációt nyújtani a rendszer többi részéről is.

A DOBIS/LIBIS rendszer évek óta működik számos könyvtárban, s fejlődését éppen sok alkalomának köszönhetjük. Azok a javaslatok ugyanis, amelyeket ezek a könyvtárak a rendszer továbbfejlesztéséhez adtak 1978 óta, amikor az első IBM program készült, négy újabb változathoz vezettek, amelyek mind jelentős új funkciókat tartalmaztak. A DOBIS/LIBIS felhasználóinak azóta is változatlanul nagy szerepük van a fejlesztésben.

A DOBIS/LIBIS rendszert az első perctől teljesen integrált rendszernek tervezték, ahol a bibliográfiai rekord egyetlen adata sem duplikálódik az adatbázisban; az adatok bevitelével egyidejűleg megtörténik a naprakészre hozatal. Egy olyan OPAC-katalógusnál, amelyben a kölcsönzés, a beszerzés, a folyóirat-nyilvántartás adatainak mindenkor teljeseznek kell lenniük, elengedhetetlen a naprakészség követelménye.

A rendszer használata és az adatbevitel csak az arra jogosultaknak van megengedve. (Névvel, illetve kódolt jelszóval kell bejelentkezni.) A rendszer nagyszámú párbeszédés nyelv egyidejű használatát teszi lehetővé. A DOBIS/LIBIS rendszer jelenleg több mint kilencven helyen működik szerte a világon, mintegy 150 könyvtárat szolgál ki legalább tucatnyi nyelven (többek között angolul, arabul, kínaiul is).

E rendszer használható egyes könyvtárak és ezek különböző részlegei, fiókkönyvtárai, illetve irányítás szempontjából önálló könyvtárakból álló hálózatok által. Az IBM számítógépek széles skálájára telepíthető, és három különböző operációs rendszer alatt is működtethető.

A könyvtárak közötti különbségek miatt a DOBIS/LIBIS programokat esetenként a helyi sajátosságokat figyelembe véve módosítani kell. Ezért a programokat úgy tervezték, hogy a módosítások könnyen keresztülvezethetők legyenek, és megfelelő dokumentáció segítse mind a használatot, mind a programkészítést.

A DOBIS/LIBIS funkciói számos könyvtárban működnek. A rendszer fő funkciói:

- ▶ Nyilvános hozzáférésű katalógus
- ▶ Keresés (a könyvtári személyzet számára)
- ▶ Állománygyarapítás
- ▶ Katalogizálás
- ▶ Kölcsönzés
- ▶ Folyóirat-nyilvántartás
- ▶ Bibliográfiai rekordok gyűjteménye az állománygyarapítás és katalogizálás számára
- ▶ Kivonatok, az online naprakészre hozatal és a fontos szavak szerinti keresés lehetőségével
- ▶ Elektronikus levelezés
- ▶ Statisztikák
- ▶ Jelentésírás, COM- és nyomtatott katalógusok, valamint katalóguscédulák.

AZ OPAC HASZNÁLATA A KÖNYVTÁRAKBAN

A DOBIS/LIBIS rendszer nyilvánosan hozzáférhető online katalógusát használó könyvtárakban az olvasók igen elégedettek vele. Sokkal szívesebben keresnek a terminálok segítségével, mint a régi cédulakatalógusban vagy mikrofilm-lapos katalógusban.

A *Calgary Egyetem* 900 000 tételt tartalmazó nyilvánosan hozzáférhető online katalógusa 40 terminálról elérhető, más katalógus nincs is. Az olvasók az online katalógussal rendkívül meg vannak elégedve.

A belga könyvtári hálózat, amely a *Leuveni Egyetem* online katalógusán alapszik, 1987-től több mint 1 millió tételt tartalmaz. Az adatbázis feltöltése során naponta több mint 800 katalógusrekordot vittek be. A Leuveni Egyetemen, amely a hálózat legnagyobb tagja, 1982 óta használják az OPAC-ot; jelenleg 30 terminálról folyhat keresés. Az utóbbi években az online katalógusban való keresések száma a négyszeresére nőtt.

A *Liverpooli Egyetem* 1986-ra 300 000 tételt vitt be az adatbázisába és 30 katalógusterminált kívánnak elhelyezni a központi könyvtárban, további 20 terminált pedig az egyetemi campuson.

AZ OPAC-MODUL

Az 1. ábra az OPAC első képét mutatja, amely a használó előtt megjelenik, s tartalmazza a rendelkezésre álló funkciókat. Ez szabványos DOBIS/LIBIS képernyő formátumban arról tájékoztatja az olvasót, hogy melyik keresési lépést tette meg, és mi lehet a következő.

A képernyő felső három sorában jelennek meg a képcímek és a hibaüzenetek. Utána egy üres sor, majd 14 sornyi kommunikációs terület következik katalógusrészek, könyvtáriállomány-adatok stb. megjelölésére. Az 1. ábra menüformában sorolja fel az OPAC funkcióit. Tájékoztatja a felhasználót arról, hogy mit kell tennie következő lépésként. Példánkban:

"Írja be a kívánt funkció számát, majd nyomja meg az ENTER gombot!"

DOBIS/LIBIS:
Dortmunder Bibliothekssystem
Leuven's Integraal Bibliotheek Systeem

Válassza ki annak a funkciónak a számát, amelyet használni kíván:

- 1 Böngészés és a katalógusban való keresés
- 2 Gyors keresés
- 3 A kölcsönzők rekordjának megjelenítése
- 4 Üzenetküldés a könyvtárosoknak

- 5 Párbeszéd német nyelven
- 5 Párbeszéd olasz nyelven

Írja be a kívánt funkció számát, majd nyomja meg az ENTER gombot
1

1. ábra A nyilvános hozzáférésű katalógus első képe a képernyőn

A következő sor a felhasználó parancsának, az inputnak a helye. A példán az olvasó az első funkciót választotta ki.

Az utolsó három sor speciális mnemotechnikai kódokat jelenít meg, amelyeket a használó bevihet az utasítás vonalra.

Böngészés és a katalógusban való keresés

Ha az 1. ábrán látható képnél az olvasó az 1-est üti be, a képernyőn a 2. ábra jelenik meg. Ez az első lépés a "menü" által irányított keresés során a szerző és egyéb hozzáférési pontok szerint. A katalógustételeket kiegészítik a példányszámra, kölcsönzési helyzetre, előjegyzési adatokra vonatkozó információk.

Első lépésként az olvasó kiválaszt egy indexet a keresésre, és beüti a számát. A rendszer következő kérdése, hogy hol kezdődjön a keresés az adott indexben. Itt az olvasó bármennyi karaktert bevihet, hogy az index megfelelő szakaszához hozzáférhesen. A kereséshez nem szükséges megadni a keresőszó teljes formáját vagy pontos megfelelőjét. Csak annyit kell megadni a keresőszóból, amennyit elegendőnek vélünk a megfelelő szekció eléréséhez. A rendszer válaszul megmutatja a fájl kívánt szekcióját. Példánkban a *hoff* keresőszó volt megadva a *Hoffnung* név megkeresésére. Válaszként a 3. ábra jelent meg a képernyőn.

A katalógusban való keresés	
A könyvtári dokumentumok megkereséséhez - beleértve felhelyüket és kölcsönzési állapotukat - válasszon egyet az alábbi indexekből:	A böngészéshez használja a következő kódokat! Csak a képmező alján felsorolt kódok érvényesek
1 Szerzők, szerkesztők stb.	t új kifejezés: új keresőszó alkalmazása
2 Címek	i új index: egy másik index használata
3 Témák	f előre: előre lépés az indexben
4 Kiadók	b hátra: hátralépés az indexben
5 Szakjelzetek	w az index megmutatása: az indexet újra megnézni
6 ISBN /ISSN	s rövid: a rövid címek jegyzéke
8 Egyéb visszakeresési pontok	l teljes: a teljes katalógustétel
10 Kivonatok	k példányok: a meglévő példányok
14 Raktári jelzetek	x kapcsolódások: a kapcsolódó tételek
15 Példányok száma	m további információért: a keresés további lépése
Írja be a kívánt index számát (vagy egy kódjelet), majd nyomja meg az ENTER gombot	
1	m további információért
	e vége

2. ábra A fájl kiválasztása

Keresés a katalógusban		
Szerzők, szerkesztők stb.		
1	van Hoboken, Anthony, 1837-	2
2	Hoffree, Arthur Charles Ernest, 1897-	8
3	Hoffnung, Gerard, 1900-1967	1
4	Holst, Gustav Theodore, 1874-1934	2
5	Holst, Henry, 1899-	0
6	Hollywood, John	
7	Verein für Holzblassinstrumentbau, Arbeitsgruppe für Blockfl.	
8	van Hoogstraaten, Willem, 1834-	
9	Hunperdinck, Engelbert, 1854-1921	4
10	Hungarian String Quartet	1
11	Husa, Karel, 1921-	3
12	Hutschenruijter, Houter, 1796-1878	1
13	Hutschenruijter, Houter, 1859-1943	1
14	Huybrechts, Albert, 1938-	2
További információért írja be a kívánt számot vagy kódot, majd nyomja meg az ENTER gombot		
3		
t új kifejezés	f előre	
i új index	b hátra	u csonkolt keresés
	e vége	

3. ábra A szerzői fájl egy szekciója

A szerzői és hozzáférési pontok fájlja nagyon fontos része a böngésző keresési funkciónak. A testületi szerzők, konferenciák, összetett vezetéknevek éppúgy bekerülnek a fájlba, mint a címek és tárgyszavak, mégpedig a rendszer által automatikusan KWIC-index formába hozva. Így minimális keresőszóval mind a könyvtáros, mind a könyvtári szerzői katalógusban járattan olvasó könnyen elvégezheti a keresést.

Amikor a szerzői fájl adott része megjelenik a képernyőn, a bal oldali szám a tételazonosító, a jobb oldali azoknak a dokumentumoknak a száma, amelyek a fájl tételével kapcsolatban vannak. Az olvasó előre vagy hátra is "lapozhat" a fájlban, hogy megtalálja a kívánt tételt (f, b). De kérhet keresést egy új

kifejezéssel (t), átkapcsolhat egy másik fájlba (i), végezhet keresést csonkolt keresőszóval (u), vagy befejezheti a keresést (e).

A jobb oldalán csonkolt keresőszóval történő keresésnél a szó összes ragozott vagy képzett alakja megjelenik a képernyőn. Pl. a *könyvtár* csonkolt alakhoz megjelenik minden, ami *könyvtárral*, *könyvtáros-sal*, *könyvtárral* kapcsolatos.

Következő lépésként az olvasó kiválasztja a szerzői fájlból azt a tételt, amellyel tovább akar keresni. A mi példánkban ez a 3. számú kifejezés. A rendszer képernyőre vetíti rövid formában mindazt az információt, ami a keresőkifejezéssel kapcsolatos (lásd 4. és 5. ábra).

Keresés a katalógusban	
Szerzők, szerkesztők stb.	
Rövid leírások	
Hoffnung, Gerard	
8 dokumentum	
1	The maestro (2nd edition) 1970
2	Hoffnung's encore 1968
3	Birds, bees and storks 1960
4	Hoffnung's acoustics 1959
5	Gerard Hoffnung at the Oxford Union (music) 1958
6	Hoffnung's companion to music in the concert hall 1957
7	The Hoffnung symphony orchestra 1955
8	The maestro 1953
További információért írja be a kívánt számot (vagy kódot), majd nyomja meg az ENTER gombot	
7	
t	új kifejezés
i	új index
w	mutassa az indexet
u	csonkolásos keresés
e	vége
v	megőrzés

4. ábra A név szerinti keresésre kapott rövid leírások

Keresés a katalógusban		SE03015
Témák		
Rövid leírások		Kapcsolódó tételekért írjon be "x"-et
Madrigals		23 dokumentum
1	Roche, Jerome, 1942-	The Penguin book of Italian m (music) 1974
2	Stevens, Denis	The second Penguin book of En (music) 1970
3	Stevens, Denis	The Penguin book of English m (music) 1962
4	Early Music Consort of Lond	A festival of madrigals (music) 1959
5	Early Music Consort of Lond	Musick of sundrie kindes (music) 197?
6	Einstein, Alfred	Das Madrigal 1931
7	Dent, E. J.	William Byrd and the Madrigal (music) 1929
8	Madrigals in Grove's Dictionary of Music and Musicians, 5th Edition	1954
9	Monte, Philippe de	Madrigali spirituali 1929
10	Torri, L.	Giovanni Croce Cheozzoti 1937
11	Clemens non Papa	Souter Liedekins (music) 1935
12	Torri, L.	Vincenzo Ruffo madrigalista (music) 1936
További információért írjon be egy számot (vagy kódot), majd nyomja meg az ENTER gombot		
5		
t	új kifejezés	f előre
i	új index	
w	mutassa az indexet	x kapcsolódások
u	csonkolásos keresés	
e	vége	v megőrzés

5. ábra Rövid leírások az egyéb indexekben való kereséshez

A rövid információ tartalmazza az első szerzőt, az első címet, kiadást, dokumentumtípust és az 1. adatot a keresőmezőből. A szerzői fájlban nem ismétli meg a szerző nevét a kép, hanem mindjárt a címek jelennek meg a képernyő bal oldalán indulva. A kiadásra vonatkozó megjegyzés zárójelben jelenik meg (lásd a 4. ábra 1. sorát). Ha a dokumentum nem monográfia, a dokumentum típusa szintén megjelenik. Ez különösen olyan gyűjteményeknél hasznos, amelyek különböző információhordozókat tartalmaznak (példákon a 4. ábra 5. sora). Az 5. ábra 8. sora viszont egy enciklopédia adott tételének a megjelenítését mutatja.

Ha kereszthivatkozások vagy különböző dokumentumok kapcsolatosak valamely tétellel, a terminál hangjelzéssel hívja fel az olvasó figyelmét az esetle-

gesen érdeklődésre számot tartó dokumentumra, ahogy ez az 5. ábrán látható (felülről második sor, jobb oldalt).

A 6. ábra bemutatja, hogy mit lát az olvasó a képernyőn az online katalógusban kereszthivatkozások esetén. A megfelelő sor hivatkozási számának a beírására rövid információ jelenik meg azokról a dokumentumokról, amelyeknek kapcsolatuk van a fő keresőkérdelemmel. A "v" beírása megőrzi az összes ilyen, kereszthivatkozással kapcsolódó dokumentumot, lehetőséget adva az olvasónak, hogy tágítsa a kutatás körét.

Következő lépésként az olvasó eldöntheti, hogy a 4. ábra rövid megjelenítései közül melyik tételről kéri a teljes bibliográfiai leírást (lásd 7. ábra); a teljes

Keresés	
Témák	
Kapcsolódó kifejezések	
Madrigals	
	Dokumentumok száma
1 Related documents also under: Troubadours	12
2 Related documents also under: Lieder	85
3 Related documents also under: Ballads	31
4 Related documents also under: Folk songs	189
A kapcsolódó dokumentumok megtekintéséhez írja be a keresőszó számát, majd nyomja meg az ENTER gombot	
v	
f előre	e vége v megőrzés

6. ábra Keresztutalások

Keresés a katalógusban		SE11049	
Szerzők, szerkesztők stb.		További példányokért írja be a k jelet	
Teljes leírás	Dokumentum	30	
Szerző(k): Hoffnung, Gerard			
Cím: The Hoffnung symphony orchestra			
Kiadó: Dobson Books Limited., London, 1955			
Terjedelem: 87 pgs., illustrations			
Témák: Orchestra - Instruments / Orchestra - Strings / Orchestra - Woodwinds / Orchestra - Brass / Orchestra - Percussion / Music - Humor			
Példányok:	Elhelyezés	Raktári jelzet	Állapot
	main	M 556 M68	Charged out
	musi	M 800 M683 Copy 2	In transit
Lejár			
1985 04 01			
Írja be a k jelet a további példányok megtekintésére vagy egy másik kódot, majd az ENTER gombot nyomja meg.			
k	új kifejezés	f előre	k példányok s rövid
i	új index		
w	mutassa meg az indexet		e vége v megőrzés

7. ábra Teljes leírás

leírás formája könnyen igazítható az adott könyvtár igényéhez. A bibliográfiai leírásen kívül a teljes információ kép megmutatja a lelőhelyet, a raktári jelzetet, a kiadvány kölcsönzési állapotát az első két példányra vonatkozóan. (A további példányokra vonatkozó adatok a "k" beütésével hívhatók a képernyőre.) Az állapot oszlop megmutatja, hogy a keresett példány a helyén található-e, kikölcsönöztek, félretették egy olvasónak, úton vagy egyik osztályról a másikra, bevonták a kölcsönzésből, feldolgozás alatt van vagy elveszett. A "k" jel beírásával egy könyv összes példányának hozzáférési adatai megjelennek (8. ábra). Ha éppen nincs bent kikölcsönözhető példány, az olvasó előjegyzést kérhet, kikölcsönözhető példány esetén pedig kérőcédulát nyomtathat ki.

A menü alapján történő keresés lehetőséget ad a Boole-logikai operátorok alkalmazására, a kinyomtatásra, s arra, hogy a keresés eredményét leszűkítsük a kölcsönzési állapot, a dokumentumtípus és a kiadás éve szerint.

Gyors keresés

Ha az olvasó az 1. ábra 2. számát írja be, a képernyőn a 9. ábra jelenik meg. Ezzel kezdődik az egy képernyős, űrlapkitöltéses keresés.

A gyors keresés lehetővé teszi, hogy az olvasó a különböző keresőszókat egyszerre írja be. A rendszer azután elvégzi a megfelelő kereséseket, és a Boole-féle kombináció alkalmazásával adja meg a választ. A 9. ábrán látható képernyőkép alapján a rendszer

Keresés

Szerzők szerkesztők stb.

A példányok áttekintése

7 A könyvtár tulajdonát képező példányok

7 Kikölcsönzött, úton lévő, vagy valakire váró példányok

1985 03 14 Az első példány visszaérkezése dátuma

2 Előjegyzett példány

0 A példányok megrendelés alatt állnak

Írja be a "k"-t, hogy kiirasson minden könyvtári példányt

Írja be az "r"-et, hogy előjegyeztessen magának egy példányt

Írja be a k-t (a példányok áttekintésére) vagy egy másik kódot, majd az ENTER gombot nyomja meg

k példányok

y igen r előjegyzés e vége

8. ábra Az állomány áttekintése

DOBIS LIBIS

Gyors keresés

Annyi mezőt töltsön ki, amennyit kíván. Használja a tabulátort a mezők eléréséhez

Mindaz a dokumentum szükséges, amelynek a szerzője:

() és ()

vagy () és ()

és ezeket a szavakat tartalmazza a címe:

() és ()

vagy () és ()

és ezekkel a témákkal foglalkozik:

() és ()

vagy () és ()

Vagy tartalmazza bármelyiket ezek közül a szavak közül a címben, vagy a kivonatban, vagy tárgyszavaiban:

troub vagy lieder

vagy madrigal vagy

Azután nyomja meg az ENTER gombot. Vagy nyomja meg az ENTER t, készen van

9. ábra A gyors keresés képernyőképe

keresni fog a megadott keresőszók szerint a cím, a kivonat és a téma mezőben. Az OR logikai operátor utasítása szerint minden megtalált dokumentum találat lesz. A végeredmény az 5. ábrához hasonló formában jelenik meg. Az itt felsorolt tételek közül a megfelelő szám beírásával a kívánt dokumentumról megkapjuk a teljes leírást (lásd 7. ábra). A "p" jel beírásával az olvasó kiírathatja a keresés eredményét.

A kölcsönzők rekordjainak azonosítása és megjelenítése

A kölcsönzői rekordok adatvédelmét és ugyanakkor az önkiszolgáló kölcsönzési eljárást az olvasó által használt egyéni jelszó biztosítja. A visszaélések elkerülése végett a jelszó karaktereit a rendszer kódolja, mielőtt bekerülnek a kölcsönzői rekordba, továbbá az input mezők sötétek, kivéve ezzel illetéktelenek betekintését az adatokba, illetve az input lemosolását.

Ha a DOBIS/LIBIS rendszer nyilvánosan hozzáférhető online katalógusát kölcsönzés céljából kívánja valaki használni, az illetőnek azonosítania kell magát mindannyiszor, ahányszor meg akarja jelentetni a kölcsönzői rekordját, vagy önkiszolgáló módon akar kölcsönzést intézni. Nincs szükség ilyen azonosításra a katalógusban való kereséshez vagy üzenet küldéséhez.

Az OPAC-katalógus használható az egyetemi tan-
székek vagy vállalatok saját termináljairól is. Ilyenkor a felhasználói azonosítás a munkafázis elején történik, és mindaddig érvényben van, ameddig az olvasó ki nem jelentkezik a kapcsolatból.

Ha az 1. ábrán látható képbe az olvasó beírja a 3. számot, megjelenik a kölcsönzők rekordja. A képernyőről leolvasható kölcsönzési adatokat a gép egyidejűleg ki is nyomtatja (lásd 10. ábra).

Az olvasó egyéb kölcsönzési adatokat is megjeleníthet a képernyőn, illetve kinyomtathat: késedelmi díjak összege, kifizetetlen tartozás, kiegyenlített számlák, előjegyzések, kikölcsönzésre váró előjegyzett könyvek.

Üzenetküldés a könyvtárosoknak

Az 1. ábrán látható 4. szám beírásakor egy üres képernyő jelenik meg, amelyre az olvasó üzenetet írhat a könyvtárosoknak. Csak a felhatalmazott személyzetnek engedi meg a rendszer, hogy átvegye és elintézzze az üzenetet.

A párbeszéd nyelvének megválasztása

Az 1. ábrán látható 5. szám beírásával a felhasználó megválaszthatja azt a nyelvet, amelyen a párbeszédet a géppel folytatni kívánja. Ennek különösen olyan intézményeknél van jelentősége, ahol az olvasóknak különböző a nyelvi hátterük.

...

A DOBIS/LIBIS OPAC sikere ösztönöz a további fejlesztésre. Így például tervbe vették a rekordok sorrendezésének megválaszthatóságát akár a képernyőn, akár a nyomtatásban, egy újabb parancsnyelv kialakítását az OPAC-kereséshez, valamint az erre feljogosított használók számára az online bevitelt és segédképernyők megszerkesztését.

A kölcsönzők rekordja						
A kölcsönzött tételek összegzése						
Példány	Cím	Előjegyzés	Kölcsönzés	Lejárat	Idő	
2	Gilbert and Sullivan Handbook		1985 01 01	1985 01 13	0 00	
442	Wagner's Ring, an analysis of the	X	1985 12 21	1985 01 13	0 00	
441	The physics of cello playing		1985 12 21	1985 01 13	0 00	

A teljes leírásért írja be az e-t, majd nyomja meg az ENTER gombot.

e

e vége

10. ábra A kölcsönzési tételek önkiszolgáló megjelenítése

Irodalom

- [1] IBM. DOBIS/LIBIS – an executive overview. = IBM Form Number GB11-5869 or GC28-8060.
- [2] IBM: Dortmund and Leuven library systems with periodicals control librarian's guide. = IBM Form Number SB11-5490 or SH20-2655.
- [3] FRYSER, B. S. – STIRLING, K. H.: The effect of spatial arrangement, upper-lower case letter combinations, and reverse video on patron response to CRT displayed catalog records. = Journal of the American Society for Information Science, 35. köt. 6. sz. 1984. p. 344–350.

- [4] McALLISTER, C. – McALLISTER, A. S.: A case for conversational cataloging. = The Electronic Library, 1. köt. 1. sz. 1983. p. 59–67.
- [5] McALLISTER, C.: DOBIS/LIBIS: an online, integrated, turnkey local library system. = Essen Symposium on Local Library Systems, szept. 24–27. 1987. Gesamt-hochschulbibliothek Essen, 1984.

/McALLISTER, C.: The online public access catalogue in DOBIS/LIBIS. = Program, 21. köt. 1. sz. 1987. p. 25–36./

(Trébits Gyuláné)

Mit jelent a könyvtárak számára a desktop publishing?*

Az utóbbi években a könyvtárak figyelme fokozottabban fordult az automatizálás, főleg az állomány-ellenőrzés, a kölcsönzés és a katalogizálás számítógépesítése felé. A személyi számítógépek megjelenése, olcsó volta és teljesítményének növekedése a kiskönyvtárak számára is lehetővé tette, hogy a naponta ismétlődő rutintevékenységek illetően kiváltására gondoljanak.

A személyi számítógépre szert tevő könyvtárak kezdetben rendszerint szövegszerkesztő programokat szereztek be: ezek segítségével mindaz, ami korábban írógépelési munkával járt, a továbbiakban sokkal hatékonyabb módon vált elvégezhetővé. A szövegszerkesztés számítógépesítése nyomán terjedt el a táblakezelés az adatbázis-kezelés és a grafika automatizálására.

A DTP több a szövegszerkesztésnél: a különböző forrásokból – pl. szövegszerkesztő, táblázatkezelő és grafikai programokból – nyert információk oldalakká szerkesztését teszi lehetővé számítógép felhasználásával. Néhány évvel ezelőtt az Aldus Corporation jelent meg úttörőként a *PageMaker* nevű tükörszerkesztő programjával a számítástechnikai piacon.

Mit tud a DTP?

A számítógépes oldalszerkesztés legfőbb előnye az az idő, amelyet különben a dokumentumok tervezésére és korrigálására fordítanánk. A DTP-szoftvercsalád a következőkre képes:

- ▶ nyomdai díszekkel való ellátásra,
- ▶ diagramok készítésére és árnyékolásra,
- ▶ lénizásra,
- ▶ tükörképzésre, azaz a szöveg és a grafika optimális kombinálására egy-egy oldalon,
- ▶ az oldal-, illetve hasábátmenetek hibátlanosságának biztosítására,
- ▶ az ún. "wysiwyg"-re (ez a "what you see is what you get" betűszava), amely a képernyőn látott és a kinyomtatott oldal azonosságára utal.

* Desktop publishing (DTP) = íróasztalról publikálás; egy-mozzanatos oldalszerkesztés. – A ref.

Aligha szorul bizonyításra, hogy a "wysiwyg"-adottság milyen előnyöket kínál az oldalszerkesztőnek, akinek többé nem kell várakoznia a "kefelevonatra", szabadon változtathat-módosíthat a képernyőn, amelyen gyakorlatilag a "végtermék" hű mását látja.

A DTP-szoftverek használatát ideálisan egészítik ki a közelmúltban mérsékelt áron forgalomba került lézernyomtatók. Velük jó minőségű, 300 DPI (dots per inch = pont per hüvelyk) felbontású képek készíthetők. Előszeretettel használják őket a kisebb példányszámú kiadványok előállítására. E nyomtatók olyan fotókész eredetiek készítésére is alkalmasak, amelyek egyenesen küldhetők másolásra vagy nyomdába. A csúcsmínőségű betűszedő rendszerek 1000 DPI felbontásúak. Kidolgozták már azokat a DTP-programokat is, amelyek lehetővé teszik a betűszedő számítógép részére a közvetlen olvasást.

A DTP-műveletekhez az információkat különféle szövegszerkesztési, táblázatkezelői vagy grafikai számítógépes programok készítik. Az előadók e programokat egyre sikeresebben bővítik ki DTP-funkciókkal.

Üzemeltetés

A DTP üzemeltetésének alapvető eleme a mikro-számítógépes munkaállomás. Jelenleg ez egy Apple Macintosh vagy egy MS-DOS bázisú gépkészlet lehet. Elsőként (1985-ben) a Macintosh jelentkezett egy olyan programmal, amely lézernyomtatóval működik, szöveget-grafikát kiváló kimenettel kombinál, és könnyen megtanulható.

A munkaállomáson lennie kell még egy monitornak (a nagyfelbontású grafika megjelenítésére), egy mikroprocesszornak, legalább 640 K véletlen hozzáféréstű memóriának, továbbá merevlemeznek (az elkészült állomány tárolására).

Csak aki már megkísérelte a képernyőn való rajzolást (grafikakészítést) a billentyűzéssel mozgatott kurzorral, érti meg igazán, hogy milyen fontos input-eszköz az "egér" is. A DTP nyújtotta előnyök akkor érvényesülnek igazán, ha a lézernyomtatóknak elegendő puffertkapacitásuk van a letöltött betűkészletek és dokumentumok tárolására.